

Dr. Grzegorz Zając
Instytut Stosunków Międzynarodowych
Państwowa Wyższa Szkoła Wschodnioeuropejska w Przemyślu

INTEGRACJA UKRAINY Z EUROPA NA PODSTAWIE PARTNERSTWA WSCHODNIEGO

Grzegorz Zając

INTEGRATION OF UKRAINE IS WITH EUROPE ON FOUNDATION OF EAST PARTNERSHIP

Ukraine is one of the most states of Europe relatively demographic and territorial. Ukraine is now the important partner of the European union, as abuts directly upon its members: By Poland and Slovakia. Integration of Ukraine in the different European structures is visible from many years and is a fact, as takes part it in such initiatives as: Synergy of Chernomorska, whether East Partnership.

Key words: integration, European union, partnership.

Грегор Заяц

ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ З ЄВРОПОЮ НА ПІДСТАВІ СХІДНОГО ПАРТНЕРСТВА

Україна є однією з найбільших держав Європи відносно демографічним і територіальним. Україна є тепер важливим напарником Європейського союзу, оскільки граничить безпосередньо з її членами: Польщею і Словаччиною. Інтеграція України в різних європейських структурах видима від багатьох років і є фактом, оскільки бере участь вона в таких ініціативах як: Синергія Чорноморська, чи Східне Партнерство.

Ключові слова: інтеграція, Європейський союз, партнерство.

Ukraina jest jednym z największych państw Europy pod względem ludnościowym i terytorialnym. Ukraina jest obecnie ważnym partnerem Unii Europejskiej, gdyż graniczy bezpośrednio z jej członkami: Polską i Słowacją. Integracja Ukrainy w różnych strukturach europejskich jest widoczna od wielu lat i jest faktem, gdyż uczestniczy ona w takich inicjatywach jak: Synergia Czarnomorska, czy Partnerstwo Wschodnie. To drugie jest szczególnie istotne, gdyż umożliwia Ukrainie znaczący rozwój gospodarczy i społeczny. Dzięki tej inicjatywie Ukraina ma perspektywę przyszłego członkostwa w Unii Europejskiej. Jest to proces długotrwały, ale umożliwia przeprowadzenie Ukrainie niezbędnych reform oraz stwarza możliwości polepszenia jej wizerunku w regionie.

1. Dlaczego Ukraina uczestniczy w Partnerstwie Wschodnim?

Po wygranych przez Wiktora Janukowycza wyborach prezydenckich na Ukrainie, które odbyły się w styczniu i lutym 2010 r., Ukraina weszła w nową erę polityczną. Pierwszą wizytę nowy prezydent Janukowycz odbył w Brukseli (Belgia), a dopiero drugą w kolejności odbył do Rosji. Ten gest pokazuje, że Janukowycz nie jest postrzegany już jako «antyeuropejski». Europa, w tym Polska, zaczęła patrzeć na ten gest pozytywnie. Wybory według wielu obserwatorów z Europy Zachodniej zostały uznane za demokratyczne i nie widziano potrzeby ich ponownej weryfikacji. Janukowycz otrzymał duży kredyt zaufania przez Europę, lecz czy z niego skorzysta pokaże praktyczna jego działalność. Dlatego też należy sądzić, że uczestnictwo Ukrainy w Partnerstwie Wschodnim będzie się rozwijać. To Partnerstwo Wschodnie jest polsko-szwedzką inicjatywą, która zakłada integrację między Unią Europejską a sześcioma państwami Europy Wschodniej (Armenia, Azerbejdżan, Białoruś, Gruzja, Mołdowa, Ukraina). Partnerstwo Wschodnie jest rozwijane w ramach Europejskiej Polityki Sąsiedztwa UE.

Spośród wszystkich sześciu państw, do których adresowane jest Partnerstwo Wschodnie, Ukraina jest największa. Ludność Ukrainy stanowi trzecie wszystkich mieszkańców sześciu państw, a na gospodarkę Ukrainy przypada 58 % PKB wypracowanego przez cały region [1]. Dlatego też Ukraina będąc ważnym partnerem i sąsiadem UE chciałaby być traktowana przez nią na specjalnych warunkach. Dlatego też sceptycznie początkowo odniosła się do idei Partnerstwa Wschodniego. Zresztą Ukraina również bez entuzjazmu traktowała powstanie Europejskiej Polityki Sąsiedztwa w UE. Taka nieufność Ukrainy do nowych inicjatyw bierze się zapewne stąd, iż Ukraina chce być nieustannie wyróżniana, a nie być jednym z wielu. UE chce przekonać Ukrainę, że od stopnia jej zaangażowania i aktywności w Partnerstwie Wschodnim będzie zależał jej rozwój i w związku tym postęp w integracji z UE. Po wyborach prezydenckich na Ukrainie w styczniu 2010 r. można spodziewać się pogłębiania udziału Ukrainy w tej inicjatywie, gdyż pierwsza wizyta zagraniczna prezydenta Janukowycza w Brukseli świadczy o proeuropejskim nastawieniu.

Jednakże, wróćmy do idei Partnerstwa Wschodniego. Zostało ono zainaugurowane na szczycie Rady Europejskiej w Pradze w maju 2009 r. za czeskiej prezydencji i ma niezwykłą wymowę z co najmniej dwóch powodów.

Po pierwsze, Partnerstwo to jest istotnym elementem Europejskiej Polityki Sąsiedztwa (EPS), która realizowana jest od sześciu lat (od 2004 r.). Ten nowy projekt ma za zadanie wzmocnienie wymiaru wschodniego EPS. Jak można przeczytać z opublikowanych wniosków po szczycie Rady Europejskiej w Brukseli w czerwcu 2009 r. «Rada Europejska z zadowoleniem wita

propozycje rozwijania wymiaru wschodniego Europejskiej Polityki sąsiedztwa, która zmierzać będzie do wzmocnienia polityki UE wobec partnerów wschodnich w dwustronnych i wielostronnych stosunkach» [2].

Po drugie, data zapoczątkowania Partnerstwa Wschodniego ma wydźwięk symboliczny. Dwadzieścia lat temu nastąpił demontaż i upadek systemów totalitarnych w państwach Europy Wschodniej i Środkowej. To właśnie Polska dała na początku 1989 r. impuls do tych głębokich przeobrażeń ustrojowych. Teraz, po 20 latach w jednym z państw byłego Bloku Wschodniego, w Czechach, z inicjatywy również Polski, rozpoczęta zostaje realizacja współpracy państw dawnego Bloku Zachodniego i Wschodniego.

Nie ma już żadnych podziałów politycznych na mapie Europy. Unia Europejska chce współpracować i zachęcać do integracji te państwa, w których proces przemian przebiega w słabszym tempie i nie uległ jeszcze zakończeniu. Ukraina dzięki Partnerstwu Wschodniemu może szybciej rozwijać swoją gospodarkę poprzez różnorodne plany i programy unijne dotyczące sfer społeczeństwa, gospodarki i polityki.

2. Geneza stworzenia Partnerstwa Wschodniego. Wkład Polski

Dotychczas Unia Europejska rozwijała współpracę w różnych płaszczyznach z różnymi państwami ościennymi. Można tu wskazać na ogólne elementy współpracy w ramach np. Partnerstwa Eurośródziemnomorskiego utworzonego w 1995 r., czy też współpraca w ściśle określonej dziedzinie, np. w lotnictwie cywilnym w ramach projektu Europejskiego Wspólnego Obszaru Lotniczego od 1996 r [3].

Współcześnie od 2004 r. realizowana jest Europejska Polityka Sąsiedztwa, która składa się z wielu form współpracy regionalnej. Po sześciu latach jej funkcjonowania można odważnie powiedzieć, że odniosła ona sukces, która jest rezultatem aktywnych i zdecydowanych działań doprowadzających do pogłębiania stosunków dwustronnych i wielostronnych między UE a jej sąsiadami. Najnowsza taka forma współpracy w ramach EPS to Partnerstwo Wschodnie, które ma na celu bliższą integrację z państwami wschodnioeuropejskimi, tj. Armenią, Azerbejdżanem, Białorusią, Gruzją, Mołdową i Ukrainą.

Inicjatywa współpracy z powyższymi państwami została przedstawiona po raz pierwszy oficjalnie przez Polskę i Szwecję na szczycie Rady UE ds. Ogólnych i Stosunków Zewnętrznych w Brukseli w dniu 26 maja 2008 r. W polskiej dyplomacji dostrzeżono, że Unia zacieśnia kontakty z regionem śródziemnomorskim, północnym, ale brak było efektywności w stosunku do państw Europy Wschodniej. Trafnie wykorzystano tą lukę i pozyskawszy w Szwecji sojusznika zaproponowano rozpoczęcie nowego wymiaru współpracy z tym regionem.

Podkreślano wielokrotnie, że taka propozycja będzie przeciwwagą dla francuskiej propozycji Unii Śródziemnomorskiej zaproponowanej przez Nicolasa Sarkozy'ego, prezydenta Francji. Według Polski i Szwecji wzmocnienie współpracy w ramach południowego wymiaru spowoduje silną konieczność zrównoważenia działań poprzez położenie nacisku na wymiar wschodni [4]. Jest rzeczą charakterystyczną, że Polska zawsze przywiązywała dużą wagę do stosunków z niektórymi państwami Europy Wschodniej, w szczególności chodzi tu o Ukrainę i Gruzję. Ukraina jest dla Polski ważnym partnerem politycznym. Widać zaangażowanie różnych polityków Polski sytuacją na Ukrainie, jak chociażby w okresie przemian politycznych na Ukrainie w 2004 r. zwanym jako «pomarańczowa rewolucja». Jej zwolennicy uzyskali mocne poparcie ze strony władz Polski. Polska popiera starania Ukrainy w akcesję do Unii Europejskiej i NATO. Polska z uwagą śledziła wybory prezydenckie na Ukrainie w styczniu 2010 r. Z kolei w dawnym konflikcie zbrojnym Rosja–Gruzja z 2008 r., Polska zdecydowanie powiodła się po stronie tej ostatniej [5]. Dziwić nie powinna zatem sytuacja zaproponowania przez Polskę ściślejszej formy współpracy z Ukrainą i Gruzją.

3. Formy współpracy w ramach Partnerstwa Wschodniego

Partnerstwo Wschodnie zachęca Ukrainę do bardziej aktywnego włączenia się w integrację europejską. Widać to w oparciu o płaszczyzny współpracy zaprezentowane przez Komisję Europejską 3 grudnia 2008 r. i potwierdzone na szczycie Partnerstwa w maju 2009 r. Chodzi o pogłębienie współpracy w wymiarze dwustronnym oraz w wielostronnym. Jeśli mowa jest o tej pierwszej formie, to zgłoszono chęć ściślejszej współpracy w dziedzinie migracji, uelastycznienie przepisów wizowych tak, aby docelowo wprowadzić ruch bezwizowy. W tym celu powinna zostać przyjęta mapa drogowa, która będzie określać precyzyjnie warunki realizacji tego celu. Podkreślono też wagę utworzenia specjalnej Strefy Wolnego Handlu, która miałaby być zbudowana na serii wszechstronnych dwustronnych umów o wolnym handlu między Unią Europejską a poszczególnymi partnerami inicjatywy. Szczególnie ważne jest to dla Ukrainy, gdyż ułatwiłoby to wymianę handlową z Polską.

Ważnym punktem jest również wspieranie reform wewnętrznych i promowanie procesu integracji europejskiej. Powinno się zatem zintensyfikować różne formy wsparcia społeczeństw (np. wymiana studentów, wsparcie lokalnej przedsiębiorczości) oraz uzgodnić plany dostosowywania ustawodawstwa wewnętrznego państw do norm i standardów UE. Niezwykle ważne są zapisy o odpowiednim wykorzystaniu i dystrybucji funduszy pomocowych skierowanych do państw Europy Wschodniej, które uwzględniałyby realizację i postęp uzgodnionych celów i zdolności absorpcyjnych.

Z kolei współpraca wielostronna ma być zorientowana na realizację określonych projektów przez wszystkie strony Partnerstwa, czyli 27 państw UE oraz 6 państw wschodnioeuropejskich. Współpraca ta ma być komplementarna wobec dotychczasowych inicjatyw regionalnych realizowanych w ramach EPS. Wskazano na 3 elementy, które stanowić mają tzw. «wartość dodaną»:

1) stymulowanie współpracy wielostronnej między samymi partnerami wschodnimi, co sprzyjać będzie budowaniu mocniejszych więzi regionalnych,

2) stworzenie szerokiej platformy współpracy wykraczającej poza sprawy Morza Czarnego i Bałtyckiego, czyli dla przykładu kwestie dotyczące granicy lądowej czy inicjatyw w ramach EPS,

3) poszerzenie oferty wobec Białorusi, która nie była dotychczas objęta żadnym programem pomocowym o charakterze wielostronnym ze strony UE.

Polsko-szwedzka propozycja zakładała finansowanie inicjatywy wielostronnej z dostępnych aktualnie funduszy przeznaczonych na współpracę regionalną we wschodnim sąsiedztwie oraz na współpracę transgraniczną. Można także korzystać z kredytów Europejskiego Banku Inwestycyjnego (EBI), czy Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju (EBOIR).

4. Stosunek państw UE do inicjatywy Partnerstwa Wschodniego

Zaproponowana inicjatywa zyskała szeroką aprobatę wśród państw Unii Europejskiej z co najmniej dwóch powodów. Po pierwsze, polski postulat o stworzeniu takiej formy współpracy została bardzo szybko zaakceptowany i promowany przez Szwecję. Oznacza to, że rozwój polityki wschodniej przestał być postrzegany jako sfera zainteresowań przede wszystkim «nowych» państw Unii (tych, które przystąpiły do niej po 2004 r.) [6]. Włączenie się szybko poszczególnych państw «starej» piętnastki pokazało, że projekt ten ma wymiar szeroki, bez podziału z «minionej epoki».

Po drugie, na kształt projektu polsko-szwedzkiego zaproponowanego w maju 2008 r. złożyły się wcześniejsze działania innych państw zmierzające w gruncie rzeczy do tego samego – do pogłębienia współpracy z państwami wschodnioeuropejskimi. Warto wspomnieć, że Austria za czasów jej prezydencji w UE w pierwszej połowie 2006 r. zapowiadała budowę wspólnej polityki energetycznej, której częścią byłby dialog z Ukrainą i Białorusią jako państwami tranzytowymi surowców energetycznych. Natomiast kilka miesięcy później, Niemcy sprawujące prezydencję w UE w pierwszym półroczu 2007 r. lansowały koncepcję «EPS Plus». Głównym założeniem było zawieranie umów sektorowych z państwami objętymi EPS co byłoby wyrazem pogłębienia relacji między Unią a jej sąsiadami [7]. W latach poprzedzających przedłożenie propozycji polsko-szwedzkiej istniało wiele projektów i inicjatyw, które miały ożywić kontakty ze Wschodem. Unia była świadoma pogłębienia współpracy z państwami regionu Europy Wschodniej, lecz brak było konkretnych propozycji

i rozwiązań. Za sukces polskiej dyplomacji należy uznać fakt zgłoszenia inicjatywy, która zyskała szerokie poparcie europejskie i w krótkim okresie czasu została wdrożona w życie. Brak było bowiem w ostatnich latach inicjatywy, która podnosiłaby znaczenie Polski wśród szerokiej społeczności międzynarodowej.

5. Stanowisko Ukrainy do nowej inicjatywy integracyjnej

Spośród państw wschodnioeuropejskich, do których kierowana jest ta inicjatywa, generalnie zyskała ona aprobatę. Jedynie na Ukrainie projekt ten nie wywołał szerokiego entuzjazmu. Wręcz odwrotnie. Dostrzegalna była fala sceptycyzmu i krytyki tego projektu, który według ukraińskiej opinii publicznej mógł jej nawet zagrażać w przygotowaniach do wejścia do UE [8]. Jest oczywiste, że Polska nie mówiła nic o szybkim wejściu Ukrainy do UE, gdyż wiele państw samej Unii oponowałaby przed wyznaczeniem szybkich granic akcesji. Polska opowiada się za wejściem Ukrainy do UE, lecz najpierw muszą zajść tam właściwe reformy. Polscy politycy podkreślają wręcz wyraźnie, że Partnerstwo Wschodnie ma być impulsem do przyspieszenia reform na Ukrainie i szybszego osiągnięcia standardów członkostwa [9].

Po ogłoszeniu przez Komisję Europejską Komunikatu 3 grudnia 2008 r. o utworzeniu Partnerstwa Wschodniego, Ministerstwo Spraw Zagranicznych Ukrainy z zadowoleniem przyjęło tę inicjatywę. Stwierdzono, że „(...)Z zadowoleniem przyjmujemy wspólną inicjatywę Polski i Szwecji zmierzającą do utworzenia ważnego wymiaru wschodnioeuropejskiego polityki zagranicznej UE. Stworzenie jednej przestrzeni stabilności, bezpieczeństwa i rozwoju na wschodzie kontynentu europejskiego opartej na europejskich politycznych, gospodarczych i społecznych zasadach i regułach jest wspólnym celem Ukrainy i Unii Europejskiej jak również państw stron inicjatywy (...) [10]. Ówczesny Prezydent Wiktor Juszczenko oraz ówczesna premier Julia Tymoszenko wielokrotnie pozytywnie wyrażali się o tej inicjatywie. Obecny prezydent Janukowycz wydaje się będzie kontynuował drogę rozpoczętą przed rokiem.

6. Komunikat Komisji z dnia 3 grudnia 2008 r.

Inicjatywa Partnerstwa zaproponowana w maju 2008 r. już miesiąc później zyskała formalną aprobatę Rady Europejskiej w Brukseli. Komisja Europejska została zobowiązana do przedstawienia w terminie do wiosny 2009 r. propozycji przedsięwzięcia konkretnych rozwiązań dotyczących dwustronnej i wielostronnej współpracy. Wydarzenia polityczne w Gruzji w połowie 2008 r. przyspieszyły działania organów Wspólnoty. Destabilizacja polityczna w Gruzji spowodowana konfliktem zbrojnym z Rosją wywołała falę krytyki tej ostatniej ze strony państw UE, w tym z Polski. Na nadzwyczajnym szczycie Rady Europejskiej poświęconym m.in. omówieniu sytuacji w Gruzji w dniu 1 września 2008 r. wezwano Komisję Europejską do przyspieszenia prac nad

projektem Partnerstwa Wschodniego. Stosowny dokument został zaprezentowany opinii publicznej już 3 grudnia 2008 r [11]. Warto odnotować szybkie tempo konkretyzowania się idei zgłoszonej w maju 2008 r. Państwa UE i sama Unia dostrzegły potrzebę budowania szerokiej platformy współpracy z państwami wschodnimi jako elementu postępującego procesu integracji europejskiej. Oceniono, że polityka UE względem państw tych państw musi być aktywna i wyrazista, gdyż służyć to będzie stabilności w regionie i rozwojowi gospodarczemu wszystkich partnerów.

Komisja dokonała analizy zawarcia porozumienia pod względem uwarunkowań dwustronnych i wielostronnych. Odnośnie tych pierwszych, Komisja ocenia, że partnerstwo powinno być indywidualnie dostosowane do potrzeb każdego z sześciu państw wschodnioeuropejskich. Nie można uogólniać podejścia. Każdy bowiem podmiot posiada inną specyfikę i inny stopień rozwoju.

W Komunikacie zaproponowano cztery wymiary służące bardziej racjonalnemu zaangażowaniu dwustronnemu.

Po pierwsze Komisja uznała, że należy zawrzeć lub zmodyfikować istniejące bilateralne stosunki umowne. W ramach tego punktu mieszczą się nowe umowy o stowarzyszeniu, które zastąpiłyby obowiązujące umowy o partnerstwie i współpracy i odpowiadałyby oczekiwaniom i dążeniom każdego z państw oddzielnie.

Po drugie, silne znaczenie dla stowarzyszenia z Unią ma integracja gospodarcza. W związku powyższym konieczne jest utworzenie szerokiej i kompleksowej strefy wolnego handlu z każdym państwem partnerskim. Głównym celem takich stref jest możliwie maksymalna liberalizacja wszystkich dziedzin handlu oraz związana z tym harmonizacja ustawodawstwa w obszarach dotyczących handlu.

Po trzecie, promowanie tzw. mobilności. Pod tym hasłem Komisja rozumie zawarcie nowych układów o «mobilności i bezpieczeństwie» (miałyby regulować walkę z nielegalną imigracją), dostosowanie systemów azytowych do standardów UE, utworzenie zintegrowanych systemów zarządzania granicami dostosowanych do prawa wspólnotowego, walka z korupcją i przestępczością zorganizowaną) oraz nowe podjęcie do polityki wizowej. Wprowadzić należy ułatwienia wizowe z państwami wschodnimi, poprawić opiekę konsularną państw członkowskich UE w tych krajach.

Po czwarte, partnerstwu służyć musi długoterminowa poprawa bezpieczeństwa energetycznego. Należy uregulować w sposób przejrzysty system dostaw gazu i jego tranzytu. Nowe przepisy muszą być zgodne z unijną polityką handlową, energetyczną i konkurencji. Państwa partnerskie Unia powinna zachęcać do udziału w programie *Inteligentna Energia – Europa* [12].

Wszyscy powinni współpracować na rzecz podniesienia poziomu bezpieczeństwa w sektorze energetycznym jako kluczowym dla bezpieczeństwa ogólnego państwa.

Natomiast w zakresie realizacji współpracy wielostronnej Komisja zwróciła uwagę, że Partnerstwo Wschodnie będzie sprzyjało postępowi w stosunkach dwustronnych oraz będzie stanowić forum wspólnego dialogu w różnych obszarach. Komisja zaproponowała spotkania szefów państw i rządów państw uczestniczących w Partnerstwie co dwa lata oraz spotkania coroczne ministrów spraw zagranicznych. Ich zadaniem byłyby kontrola postępów i udzielanie wytycznych w zakresie dalszych działań politycznych. Inną ramą współpracy wielostronnej powinny być spotkania co pół roku w ramach sekcji tematycznych na szczeblu wyższych urzędników państwowych z określonych obszarów zainteresowań. Wyszczególniono 4 sekcje tematyczne: a) demokracja, dobre zarządzanie i stabilność, b) integracja gospodarcza i konwergencja z polityką UE, c) bezpieczeństwo energetyczne, oraz d) kontakty międzyludzkie.

Komisja w propozycji ustanowienia Partnerstwa Wschodniego wskazała również wysokość i źródła finansowania, jako istotnego elementu powodzenia realizacji tej inicjatywy. Zagwarantowanie odpowiedniego poziomu środków finansowych w budżecie Partnerstwa przesądzi o efektywności i zaspokojeniu pilnych potrzeb państw wschodnich. Oceniono, że w latach 2010–2013 łączna kwota powinna wynieść 600 mln EUR w ramach Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa. Poza tymi środkami, konieczne będzie wsparcie i pomoc innych darczyńców oraz rozważenie możliwości finansowania przez Europejski Bank Inwestycyjny oraz Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju.

7. Praska Wspólna Deklaracja z 7 maja 2009 r.

Komunikat Komisji został wydany w «wigilię» objęcia przewodnictwa w Unii Europejskiej przez Czechy w pierwszej połowie 2009 r. Prezydencja Czeska postawiła sobie za swój priorytet przyspieszenie tempa prac nad sfinalizowaniem idei Partnerstwa Wschodniego. Tak też się stało. Jednym z istotnych sukcesów prezydencji Czeskiej z całą pewnością było podpisanie przez przywódców państw i szefów rządów zarówno państw członkowskich UE oraz 6 nowych państw Europy Wschodniej Wspólnej Deklaracji w sprawie Partnerstwa Wschodniego w Pradze w dniu 7 maja 2009 r [13]. Wydarzeniem poprzedzającym było podpisanie przez szefów państw i rządów w czasie szczytu Rady Europejskiej w Brukseli 20 marca 2009 r. deklaracji w sprawie Partnerstwa Wschodniego.

W dokumencie tym podkreślono strategiczne znaczenie rozwijania wśród wschodnich sąsiadów takich wartości jak stabilizacja, dobre zarządzanie oraz rozwój gospodarczy. Rada wyraziła swoje mocne zainteresowanie zacieśnianiem stosunków z Armenią, Azerbejdżanem, Białorusią, Gruzją,

Mołdową i Ukrainą. Partnerstwo Wschodnie ma przynieść znaczące wzmocnienie polityki UE wobec swoich wschodnich sąsiadów w ramach Europejskiej Polityki Sąsiedztwa, a także przyspieszenie gospodarczej i politycznej integracji. Po raz wtóry zwrócono uwagę, że Partnerstwo Wschodnie jest uzupełnieniem innych inicjatyw i w żadnym wypadku ich nie zastępuje (np. Synergia Czarnomorska). W deklaracji znalazły się punkty dotyczące współpracy dwustronnej i wielostronnej, o których mowa była w uprzednim Komunikacie Komisji z grudnia 2008 r. Zaproponowano także możliwość uczestniczenia w tym przedsięwzięciu różnych aktorów sceny międzynarodowej, w tym agencji międzynarodowych, parlamentów, poszczególnych ministerstw, organizacji pozarządowych, instytucji finansowych oraz przedstawicieli sektora prywatnego.

Przyjęcie takiej deklaracji i przygotowania do pierwszego szczytu Partnerstwa Wschodniego, na którym zostanie podpisana wspólna deklaracja przez wszystkie zainteresowane strony stanowiło dla Polski ważny moment, gdyż pierwszy raz od wielu lat polskiej dyplomacji udało się przeforsować poważną inicjatywę. Czas od idei do wdrożenia jej w życie był niezwykle szybki, około 10 miesięcy (maj 2008 – marzec 2009). Polski minister spraw zagranicznych Radosław Sikorski podkreślał, że *«Unia Śródziemnomorska wykluwała się przez 10 lat, a jesteśmy w tej chwili mniej więcej w tym samym punkcie»* [14]. Minister zwrócił uwagę, że UE realizuje obecnie dwa ważne programy: Unię Śródziemnomorską i Partnerstwo Wschodnie. Ważną kwestią sporną jaka pojawiła się przy podpisywaniu tej deklaracji była liberalizacja polityki wizowej. Stare państwa członkowskie UE chciały jedynie obiecać ułatwienia wizowe. Polsce jednak zależało na wprowadzeniu ruchu bezwizowego. Niestety, nie udało się tego punktu w takim kształcie zamieścić i ostatecznie zapisano «liberalizację wizową» [15].

Realizacja inicjatywy Partnerstwa Wschodniego napotkała na sprzyjające okoliczności, jako że przewodnictwo w UE w drugiej połowie 2009 r. objęła Szwecja. Jako współprojektant idei Partnerstwa jednym z priorytetów swojej prezydencji ogłoszono efektywne wdrażanie jej w życie.

8. Konsekwencje dla Ukrainy wynikające z Partnerstwa Wschodniego

Choć inauguracja Partnerstwa odbyła się za Czeskiej Prezydencji I była kontynuowana przez Szwedzką Prezydencję, to obecna prezydencja Hiszpanii w pierwszej połowie 2010 r. nie jest tak optymistyczna. Partnerstwo Wschodnie nie jest priorytetem dla Hiszpanii, gdyż kładzie ona nacisk na rozwój innej inicjatywy, Unii Śródziemnomorskiej, która jest dla tego państwa ważnym projektem. Unia Europejska jednak powinna równo traktować wszelkie inicjatywy integracyjne, a Partnerstwo Wschodnie jest szczególnie ważne, gdyż

dotychczas nie była realizowana polityka wschodnia przez UE. Ukraina, choć uczestniczyła w różnych projektach integracyjnych, to nie miały one wcześniej znacznego wymiaru.

Ukraina ma obecnie bardziej pragmatyczne podejście. Partnerstwo Wschodnie przyczynić się do wzmocnienia na Ukrainie wielu wartości, w tym wzmocnienie demokracji, poszanowanie praw człowieka, praworządność. Również problemy gospodarcze, które są dla Ukrainy poważnym wyzwaniem, można stopniowo i łatwiej rozwiązywać w ramach Partnerstwa Wschodniego. Choć Ukraina chciałaby szybkiego zniesienia obowiązku wizowego, to ta kwestia jest bardzo trudna i wymaga jeszcze długich rozmów dwustronnych. Należy pamiętać, że w tej inicjatywie uczestniczy 33 państwa i nie jest łatwo o porozumienie w tej czy innej kwestii. Jednakże Ukraina uczestnicząc w PW buduje pozytywny swój wizerunek na świecie jako państwa aktywnego w różnych formach współpracy instytucjonalnej.

Partnerstwo Wschodnie już w miesiąc po praskim szczycie ukazało praktyczny swój wymiar. W czerwcu 2009 r. odbyły się spotkania platform tematycznych omawiających współpracę w określonych obszarach. Choć zagwarantowano finansowanie tej inicjatywy na poziomie 600 mln EUR do 2013 r., to Polska dąży do utworzenia dodatkowego Funduszu Solidarności [16]. Fundusz ten miałyby wspierać również kraje spoza Unii, które zainteresowane są reformami w państwach wschodnioeuropejskich, dla przykładu Kanady, USA. Partnerzy wschodni mogą oprócz wyżej wymienionych środków liczyć także na dodatkową pomoc z Unii Europejskiej w postaci pożyczek. Dla przykładu, Komisja Europejska w dniu 29 października 2009 r. zwróciła się z apelem do Rady UE o udzielenie pożyczki finansowej dla Ukrainy w wysokości 500 mln EUR. Pomoc ta miałaby wesprzeć wdrażanie programu wyjścia z kryzysu gospodarczego uzgodnionego przez rząd Ukrainy z Międzynarodowym Funduszem Walutowym (MFW) [17].

Partnerstwo Wschodnie rozwinęło bardzo szybko swój praktyczny wymiar. W czerwcu 2009 r. było kilka spotkań platform tematycznych, na których omawiano wiele ważnych spraw dla wszystkich stron. Pierwsze spotkanie ministrów spraw zagranicznych państw stron uczestniczących w Partnerstwie odbyło się 8 grudnia 2009 r. w Brukseli. Jedną z ważnych spraw, które omawiano, była kwestia budowania społeczeństw obywatelskiego w ramach platformy umacniania demokracji. W związku z tym, powołano specjalny Komitet Sterujący w ramach forum społeczeństwa obywatelskiego. Pierwsze posiedzenie tego Komitetu odbyło się w Brukseli 22–23 stycznia 2010 r. Określono na nim precyzyjnie rolę i zadania tego forum. Ważną rolę odegrała dyplomacja Ukrainy, która zaprosiła na następne spotkanie do siebie, do Kijowa w marcu 2010 r.

Ukraina dzięki uczestnictwu w PW może umocnić swoją pozycję lidera regionalnego. Dzięki tej inicjatywie szybciej będą przebiegać reformy na Ukrainie oraz zostanie zapewniona stabilność polityczna i gospodarcza.

Streszczenie

W maju 2008 r. Polska wspólnie ze Szwecją przedstawiły po raz pierwszy oficjalnie inicjatywę «Partnerstwo Wschodnie», czyli współpraca państw UE z sześcioma państwami Europy Wschodniej (Armenią, Azerbejdżanem, Gruzją, Mołdową, Białorusią i Ukrainą). Propozycja ta została pozytywnie przyjęta przez Unię Europejską i po kilku miesiącach został zaprezentowany Komunikat Komisji dotyczący rozwijania Partnerstwa Wschodniego. Do głównych celów tej inicjatywy należą: zawarcie nowych umów stowarzyszeniowych, stworzenie kompleksowych stref wolnego handlu, uelastycznienie reżimu wizowego, zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego, dialog w ramach czterech sekcji tematycznych (są to: a) demokracja, dobre zarządzanie i stabilność, b) integracja gospodarcza i konwergencja z polityką UE, c) bezpieczeństwo energetyczne, d) kontakty międzyludzkie). Inicjatywa ta formalnie została zapoczątkowana w marcu 2009 r., a w maju 2009 r. odbył się w Pradze (Czechy) pierwszy jej szczyt. Unia Europejska przeznaczy na finansowanie tej inicjatywy w latach 2010–2013 środki w wysokości 600 mln EUR. Partnerstwo Wschodnie rozwijane w ramach Europejskiej Polityki Sąsiedztwa pokazuje aktywność Unii Europejskiej w stosunkach zewnętrznych co przyczynia się do wzmocnienia jej wizerunku i roli jako solidnego i efektywnego partnera na arenie międzynarodowej.

1. B. Wojna, M. Gniazdowski (red.), Partnerstwo Wschodnie – raport otwarcia, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Warszawa 2009, s.65.
2. Konkluzje Prezydencji Czeskiej po szczycie Rady Europejskiej w Brukseli w dniach 19-20 czerwca 2008 r. Zob. także w «Gazeta Wyborcza» – wydanie internetowe z dnia 20 czerwca 2008 r. (http://wiadomosci.gazeta.pl/Wiadomosci/1,80708,5332874,Sukces_polskiej_dplomacji__Unia_przyjela_projekt.html – dostęp w dniu 28.10.2009)
3. Projekt Wspólnego Europejskiego Obszaru Lotniczego (WEOL) zapoczątkowany w 1996 r. został zmodyfikowany w 2004 r., jako że w pierwotnym zarysie zakładał on włączenie do Wspólnej Polityki Lotniczej UE te państwa, które od 1 maja 2004 r. stały się już członkami UE. Wobec tego faktu, zmodyfikowana wersja tego projektu zakłada integrację 27 państw UE z państwami Bałkanów Zachodnich w dziedzinie stosowania unijnego prawodawstwa w zakresie lotnictwa cywilnego. Zob. szerzej w: G. Zając, Wspólna polityka lotnicza Unii Europejskiej, Przemysł 2009, s.208-219.
4. M. Łapczyński, The European Union's Eastern Partnership: chances and perspectives, w: «Caucasian Review of International Affairs», Vol.3 (2) – Spring 2009, s.145.
5. Polska popiera Gruzję, w: «Dziennik» z dnia 8 sierpnia 2008, wydanie internetowe (http://www.dziennik.pl/polityka/article220595/Polska_popiera_Gruzje.html - dostęp w dniu 29.10.2009).

6. B. Wojna, M. Gniazdowski (red.), Partnerstwo Wschodnie – raport otwarcia, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Warszawa 2009, s.6.
7. Ibidem, s.5.
8. A. Słojewska, W. Lorenz, 26 razy tak dla polskiej propozycji, «Rzeczpospolita» z dnia 21 czerwca 2008 r. – wyd. internetowe (<http://www.rp.pl/artykul/151656.html> - dostęp w dniu 27.10.2009).
9. Tak mówił po szczycie Rady Europejskiej w Brukseli w dniu 20 czerwca 2008 r. premier RP Donald Tusk. Zob. Ibidem.
10. Oficjalne stanowisko Ministerstwa Spraw Zagranicznych Ukrainy. Więcej na: <http://www.mfa.gov.ua/mfa/en/publication/content/22841.htm>
11. Komisja Wspólnot Europejskich, Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego i Rady. Partnerstwo Wschodnie, COM (2008) 823 wersja ostateczna.
12. Program Inteligentna Energia – Europa został ustanowiony na mocy Decyzji nr 1639/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 października 2006 r. ustanawiającej Ramowy program na rzecz konkurencyjności i innowacji (Dz.U. UE z dnia 9.11.2006, L 310, s.15–40). Program ten instrumentem realizacji polityki energetycznej UE. Jego głównym zadaniem jest wspieranie wzrostu efektywności energetycznej oraz wykorzystanie odnawialnych źródeł energii. Na jego realizację w latach 2007–2013 przeznaczono 720 mln EUR.
13. Rada Unii Europejskiej, Wspólna deklaracja przyjęta podczas szczytu partnerstwa wschodniego w Pradze, 7 maja 2009 r., Nr dok. 8435/09 (presse 78).
14. A. Słojewska, Unia daje miliony dla Wschodu, «Rzeczpospolita» z dnia 20 marca 2009 r., (http://www.rp.pl/artykul/13,279462_Unia_daje_miliony_dla_Wschodu.html – dostęp w dniu 29.10.2009).
15. Ibidem.
16. D. Pszczółkowska, Partnerstwo Wschodnie zaczęło się w Pradze, „Gazeta Wyborcza” z dnia 8 maja 2009 r.,
17. (http://wyborcza.pl/1,75477,6583319,Partnerstwo_Wschodnie_zaczelo_sie_w_Pradze.html – dostęp w dniu 28.10.2009 r.).
18. Komunikat prasowy Komisji, Commission proposes 500 million EUR macro-financial assistance to Ukraine, IP/09/1659, z dnia 30 października 2009 r.